

Altruizmas ir jaunimo altruistiškumo ugdymo veiksniai

Straipsnyje atskleisti altruizmo koncepcijos ištakų bei raidos momentai ir, remiantis dorovinės pozicijos koncepcija, kuri implikuoja žinias apie dorovines vertybes, dorovinius požiūrius ir su jais susijusius išgyvenimus, siekiant realizuoti dorovines vertybes ir konkrečių veiksmų sąveiką, ištirta jaunimo pozicija jų altruistiškumo ugdymo veiksmų atžvilgiu.

The present article analyzes the beginning and development of conception of altruism. On the ground of conception of the moral position, here is also presented the youth's view on education factors of altruism. The interaction of understanding moral values, moral views and experience, aspirations of moral values realization and concrete actions is included in the moral position.

Įvadas

Šiuolaikinėje į technokratiją linkusioje visuomenėje tarytum pamirštama, kokia yra prigimtinė žmogaus paskirtis ir pagrindinis jo pašaukimas. Tikslinga iš naujo kelti klausimą, ką reiškia būti geru žmogumi, kurio pagrindinis vertinimo kriterijus visuomenėje buvo ir yra jo *altruistiškumas*.

Žinoma, šiuolaikinei visuomenei reikia gerų mokytojų, gydytojų, verslininkų ir kt. Tačiau pirmiausia visuomenės konsolidacijai, taikiam jos piliečių sambūviui, demokratiško bendravimo ir bendradarbiavimo plėtrai reikia gero žmogaus, socialios ir nesavanaudiškos asmenybės. Orientuodama ugdyti socialų žmogų, šiuolaikinė edukologija remdamasi humanizmu puoselėja prielaidą, jog dvasinis asmenybės pradas yra įgimtas¹.

Ugdyti asmenybės nesavanaudiškumą rekomenduoja įvairūs tarpvalstybiniai bei valstybiniai dokumentai²; filosofijos ir sociologijos³, psichologijos⁴, edukologijos⁵ mokslininkai.

Vis dėlto gyvenimo tikrovė, spartūs ir ne visada teigiami visuomenės pokyčiai, ryški socialinė diferenciacija, bedarbystė ir jos pasekmės, šeimos, mokyklos, televizijos, interneto ir kt. formalaus ir neformalaus ugdymo veiksmų įtakos problemiškas šiandien trukdo sudaryti tinkamas sąlygas sėkmingai ugdytinių altruistiškumo plėtotei, jų nesavanaudiškumo raiškos poreikių žaditimui. Tai taip pat sąlygoja į *artimo meilę* orientuoto dorinio bei religinio ugdymo efektyvumo stoka Lietuvos švietimo kaitos ir naujų gyvenimo Europos Sąjungoje iššūkių sąlygomis.

Europos kultūra rymo ant krikščioniškosios pasaulėžiūros pamato⁶. Krikščioniškoji doktrina moko, kad esmingiausia ir visuotiniausia dorybė yra meilė, gailestingumas artimui⁷.

Taigi pagrindinę šios doktrinos funkciją sudaro altruistiškumo ugdymas. Tai aktualu Lietuvai, kuri jau nuo Karaliaus Mindaugo laikų priklauso Europos kultūrai ir vėl intensyviai dalyvauja kuriant bendrą ir vieningą Europą. Be to, efektyvų

altruistiškumo ugdymą Lietuvos švietimas gali puoselėti ir dėl to, kad pats mokytojo pašaukimas neišsivaizduojamas be dominuojančio teizmo, kuris yra idealistinis⁸.

Žinoma, sovietmetis rytinę Europos dalį buvo atskyręs nuo krikščioniškųjų vertybių formavimo, tačiau ugdymo aksiologija Lietuvoje tarsi pakartotinai praranda dvasinę dimensiją, nes integraciniuose procesuose iš esmės akcentuota tik ekonominė Europos plėtra, nors švietimą Europos Sąjunga taip pat apima savo papildančia kompetencija⁹.

Tačiau, siekiant darnaus sugyvenimo visuomenėje ir socialumo kultūros, nepakanka vien pabrėžti ekonominę socialinės raidos pusę. Juo labiau kad noras ir gebėjimas padėti kitiems yra asmenybės socialinės kompetencijos dalis, jos brandos kriterijus¹⁰.

Prie jaunimo altruistiškumo ugdymo empiriniais tyrimais Lietuvoje tik priartėta. V. Aramavičiūtė (1998a)¹¹ nagrinėjo jaunuolių požiūrį į altruizmą įvairių dvasinių vertybių kontekste. E. Martišauskienė (2000) tyrė altruistinius vyresniųjų paauglių jausmus, susijusius su doroviniais jų išgyvenimais. E. Martišauskienė (2002) ir V. Aramavičiūtė (1998, 2002, 2003) altruizmo vertybę ir meilės žmogui ugdymą laikė dorovinio auklėjimo pagrindu bei paskirtimi, kėlė aktualiją žadinti altruistines jaunuolių emocijas.

Todėl šiuo tyrimu siekta empiriškai ištirti pagrindinius jaunuolių altruistiškumo ugdymo veiksmus ir jų įtakos specifiką.

T y r i m o o b j e k t a s – altruizmo fenomenas.

T y r i m o d a l y k a s – jaunuolių altruistiškumo ugdymo veiksniai.

T y r i m o t i k s l a s – apžvelgti altruizmo koncepcijos ištakas bei raidą ir ištirti jaunuolių poziciją jų altruistiškumo ugdymo veiksmų atžvilgiu.

T y r i m o u ž d a v i n i a i:

1. Atskleisti altruizmo koncepcijos ištakų bei raidos momentus;

2. Ištirti jaunuolių poziciją jų altruistiškumo ugdymo veiksmų atžvilgiu.

T y r i m o m e t o d a i: mokslinės literatūros analizė, lyginimas, interviu, anketinė apklausa, sintezė.

Pagrindinė metodologinė tyrimo nuostata – neotomizmas. Neotomistinė pedagogika pirmenybę teikia dvasiniam žmogaus pradui, pabrėžia dvasinę žmogaus paskirtį ir, formuluodama transcendentinius ugdymo tikslus, jį iškelia virš kasdienybės¹² ir taip suteikia pagrindą ugdyti bei puoselėti altruizmą.

1. Altruizmo koncepcijos ištakų ir raidos momentai

Pati altruizmo sąvoka pradėta vartoti tik nuo XIX amžiaus, kai ją (remdamasis lotynišku žodžiu *alter* ir itališku – *altrui*, kurie reiškia *kitas*) suformulavo Auguste'as Comte'as (1798–1857), skelbdamas pozityvistinę religiją, pagrįstą *meile žmonijai*, kaip aukščiausiai esybei. Jo požiūriu, altruizmas, kaip papročių pagrindas, turi būti įdiegtas į žmonių sielas auklėjimu ir visomis religinio entuziazmo priemonėmis¹³. Pažymėtina, kad mokslininkas tradicinių monoteistinių religijų *Dievo* sąvoką iškeitė į *žmoniškumo* (religiją – S. L.). Taip atsirado *pozityvizmas* – vien mokslo atradimais ir išradimais besiremianti etinė *altruizmo kaip ateistinio žmoniškumo* teorija, grįsta meile žmonijai kaip aukščiausiai esybei¹⁴. Nepaisant to, A. Comte'as šiuo terminu suformulavo visuotinį kilnų principą „*gyventi dėl kitų*“¹⁵. Principas pedagoginiu požiūriu vertingas kaip reakcija į plintantį egoizmą – turbūt visais laikais aktualią ir ugdymu spręstiną socialinę problemą. Altruistiškumo puoselėjimas galėtų būti laikomas visuomenės konsolidacijos ir išlikimo garantu.

Tačiau kaip visuotinis žmogaus socialumo principas altruizmas ir jo ugdymo problematika siekia Antikos laikus. Altruizmo

idėjos bendrais bruožais atsispindi jau Senovės Rytų filosofijoje, ypač induizmo, budizmo, (neo)konfucionizmo, daoizmo, moizmo, zoroastrizmo doktrinos.

Senovės graikų filosofijoje šalia logikos, metafizikos, estetikos ir kt. aukštą poziciją užėmė ir įvairiais aspektais aptariama socialinė etika, ypač Empedoklio, Aristotelio, stoikų veikaluose.

Natūrfilosofas Empedoklis (apie 492–432 m. pr. Kr.) meilės ir neapykantos jėgas aptarė gamtos filosofijos požiūriu. Jis teigė egzistuojant keturis elementus (vanduo, žemė, ugnis, oras), kuriuos judina meilės ir neapykantos jėgos. Meilė juos sulieja į homogenišką vieni. Neapykanta juos išskiria. Jei abi jėgos veikia tarpusavyje rungtyniaudamos, tai, sumišus elementams, randasi konkretūs daiktai¹⁶.

Aristotelis (384–324 m. pr. Kr.), nagrinėdamas dorybes turinio atžvilgiu, pačią dorybę apibrėžė kaip vidurį tarp klaidingų kraštutinių. Filosofas iškėlė dosnumo dorybę, esančią viduryje tarp šykštumo ir švaistymo. Tačiau esmine dorybe (šalia teisingumo) Aristotelis laikė draugystę, pusiausvyrą tarp koketavimo ir aišktingumo, nes ja žmogus pereina nuo individo prie bendruomenės¹⁷.

Stoicizmo (IV a. pr. Kr. – II a. po Kr.), kuriam atstovauja Zenonas Kitonietis, Kleantas, Chrisipas ir kt., svarbiausia idėja yra mokslas apie pasisavinimą. Dorovinis žmogaus siekis glūdi prigimtiniuose polinkiuose. Žmogus pasisavina jam prigimtus dalykus, atskiria naudingus dalykus nuo žalingų ir išplečia savo dorovinės veiklos lauką bendruomenės naudai. Stoikas Markas Aurelijus skelbė, kad žmonės reikia mylėti, tačiau nuoširdžiai¹⁸.

Pati ryškiausia altruizmo, kaip artimo meilės, doktrina aptinkama judaizme („*Mylišk savo artimą kaip save*“ (Kun 19, 18)¹⁹, o aukščiausias jos lygmuo – *krikščionybėje*. Naujajame Testamente, Bažnyčios Tėvų raštuose ir kt. akcentuota pareiga ug-

dyti meilę ne tik Dievui ir paraleliai žmogui, bet ir priešiui.

Aurelijus Augustinas (354–430), žymiausias savo epochos krikščionių filosofas-teologas, pagrindine etikos sąvoka laikė su valia sutampančią meilę, o savimeilę jis aiškino kaip priežastį, dėl kurios žmogus pasirenka netikrą gėrį, t. y. pačiu savimi besimėgaudamas žmogus praranda tikrąjį meilės tikslą – Dievą²⁰.

Kai kurias judaizmo ir krikščionybės idėjas perėmė VII a. įsteigtas islamas. Musulmonams altruistiškumo puoselėjimas įsakmiai išreikštas aukų labdarai pareiga vadinamuosiuose penkiuose islamo ramsčiuose²¹.

XIII amžius pažymėtas antru didžiuoju (po Aurelijaus Augustino) krikščionybės autoritetu – Tomu Akviniečiu (1225–1274). Filosofas ir teologas, susisteminęs krikščioniškąją filosofiją (sujungė aristotelizmą ir Augustino pradėtą krikščioniškąją tradiciją), plėtojo gėrio – ontologijos bei etikos objekto – sąvoką ir teigė, kad gera yra ta būtybė, kuri *kitai* būtybei reiškia tobulėjimą ir jos siekių tikslą, o *meilė* (lot. *caritas* – gailestingumas) visus žmogaus veiksmus nukreipia į galutinį dieviškąjį tikslą.

XV–XVI a. žymiausias aristotelizmo atstovas P. Pompanazzis (1462–1524), pabrėždamas sielos ir kūno susietumą, aiškino, kad dorybės neturi būti siekiama dėl atlygio anapus.

XVI–XVII a. empiristas T. Hobbes (1588–1679), siekdamas visus procesus paaiškinti mechanistiškai ir savaime laikydamas aukščiausia vertybe, teigė, jog kiekvienas individas elgiasi *egoistiškai*, nėra jokio aukštesnio vertinimo mato, vienintelė žmonių būrimosi priežastis yra jų pačių *nauda*, atitinkanti prigimtinių jų polinkį.

XVII–XVIII a. A. A. Cooperis (1671–1713) atskleidė, kad *nesavanaudiškos* tendencijos yra tokios pat natūralios, kaip ir *savanaudiškos*. Dorybę sudaro jų abiejų darna, tačiau vyraujant pirmosioms.

A. A. Cooperio mokinys F. Hutcheso-

nas (1694–1746) rėmė moralinio gėrio svarbą ir sukūrė žymiąją formulę „*kuo didesnio žmonių skaičiaus kuo didesnė laimė*“ (išversta autoriaus – S. L.)²².

D. Hume'as (1711–1776) sumodeliavo neegoistinės etikos teoriją, kurią grindė psichinė konstitucija. Jos dėka altruistiškos nuostatos žmonėms patinka, juos džiugina, o egoistiškos – ne. Žmogaus motyvacija nėra tik egoistinė, bet ir altruistiškai krypta į visuomenės naudą. Individas siekia ne tik savo interesų, tačiau geba išjausti ir į kito jausmus. Tai – socialinė būtybė, o simpatija (kaip empatija²³ – S. L.) sudaro jos moralės pagrindą, kurio dėka vieno asmens jausmai perduodami kitam.

A. Smithas (1723–1790) taip pat teigė ypatingą (matyt empatijos prasme suprantamos – S. L.) *simpatijos* vaidmenį, leidžiantį žmogui patirti tai, ką jaučia kitas, įsivaizduojant save kito vietoje.

Vadinasi, empiristai, nors ir skirtingai nei teistai traktuodami altruistinę motyvaciją, surado būdą jusline patirtimi pagrįsti neegoistinės asmens saviraiškos galimybę.

Prancūzų švietimo epochos asmenybė J. J. Rousseau (1712–1778) skelbė, kad visa ko pagrindas yra savęs meilė (pranc. *amour de soi*), iš kurios kyla *atjauta*. Deja, andainykštė geroji savęs meilė virsta egoistine savimeile (pranc. *amour propre*). Todėl svarbiausias pedagogikos uždavinys – neleisti ugdytiniui patekti į blogą visuomenės įtaką ir ugdyti ne tiek jo protą, kiek širdį.

Savimeilės reikšmę pagarbios asmens veiklos motyvacijai pabrėžė ir vokiečių idealizmo atstovas I. Kantas (1724–1804). Formuluodamas kategorinį imperatyvą „*elkis taip, kad tavo valios maksima visuomet galėtų būti ir visuotinio įstatymų leidimo principas*“, filosofas teigė, kad reikia elgtis taip, jog nė vienas žmogus nebūtų panaudotas kaip priemonė.

Naujuosius amžius su moderniuoju pasauliu jungiančio XIX amžiaus filosofas

A. Schopenhaueris (1788–1860), suvokdamas žmogų kaip pavaldų gamtos dėsniams, moralės pagrindu laikė atjautą (panašiai kaip J. J. Rousseau), kuri viena žmogaus veiksmams suteikia moralinę vertę. Remdamasis Platonu, I. Kantu ir net senovės indų Upanišadomis filosofas aiškino, kad visos būtybės yra kilusios iš vienos valios, todėl jų visų vidus vienodas ir kito kančioje žmogus regi savo paties kančią²⁴.

J. S. Millis (1806–1873), altruizmą traktuodamas kaip malonumų šaltinį, sukūrė altruistinį (socialinį) utilitarizmą. Filosofas bibliniame įsakyme „*mylėk savo artimą kaip save*“ išvelgė utilitaristinės etikos dvasią ir paskelbė, jog puoselėjimas „*kaip save*“ sudaro žmogaus tobulėjimo ir utilitarizmo idealą.

H. Spenceris (1820–1903) remdamasis savo pozityvistinėmis, utilitaristinėmis bei evoliucionistinėmis idėjomis padarė išvadą, kad žmogus moraliai bręsta tuomet, kai altruistiškais veiksmais ieško egoistinio malonumo (išversta autoriaus – S. L.)²⁵.

Didžiojo nihilisto ir kritiko Fr. Nietzsches (1844–1900) nuomone, altruizmas ir moralė apskritai tėra pragmatiški samprotavimai. Sukurtas prietaras, jog nesavanaudiškumas, pasiaukojimas, atjauta yra moralinių veiksmų esmė. Tai – savigny, o artimo meilė – savimeilė (hedonistinė prasme – S. L.)²⁶.

XIX–XX a. fenomenologas M. Schele-
ris (1874–1928) savo vertybių teorijoje žmogaus esmę išvelgė meilėje. Visas gyvenimas yra išsiskleidęs meilėje ir tik ji atskleidžia žmogų, kuris „turi savyje žmogų“.

Gyvenimo filosofas L. Klagesas (1872–1956), egoistišką dvasią laikydamas sielos varžove, skelbė, kad dvasia, lydima egoistiškos valios, grasina sunaikinti gyvenamąjį pasaulį²⁷.

Krikščionių egzistencialistas G. Marcelis (1889–1973), analizuodamas „būti“ ir „turėti“ kategorijas, teigė, kad dėl savanaudiškos laikysenos žmogus praranda ontologinę savo paskirtį, o mylėdamas besą-

lygiškai atsiveria kitam (tu) ir taip krypta į Dievą (Tu)²⁸.

Gretindamas žmogaus ir gyvūno elgesį moralės klausimų atžvilgiu, etologijos (tiriančios individo, socialinės grupės papročius, elgseną, jos sąlygas; gyvūnų elgesį natūralioje aplinkoje) pagrindėjas K. Lorenzas (1903–1989), paveiktas XIX a. gamtos evoliucijos teorijos, nustatė, jog egoizmas ir altruizmas, kaip moralės fenomenai, gyvūnų pasaulyje reiškiasi lygiai taip pat, kaip agresija bei jos kontrolės mechanizmai²⁹.

Vadinasi, taurų žmogaus elgesį etologas aiškino tik empiriškai – kaip žemiausių, gyvuliškų, instinktų apraišką.

Altruizmas, kaip žmogaus socialinio elgesio fenomenas, tapo socialinės psichologijos objektu po seksualinio smurto akto Niujorke (JAV) 1964 m., kai užpultai moteriai ne tik niekas iš aplinkinių (stebėtojų) nepadėjo, bet netgi nepaskambino į policiją.

Šiais laikais altruizmo principą, kylantį iš žmonių savitarpio priklausomybės jausmo ir asmenybės orumo bei vertės pripažinimo, kai kurie autoriai laiko pagrindiniu dorovės principu, reprezentuojančiu pačią dorovę ir sudarančiu jos branduolį. Todėl visos socialinės dorybės gali būti traktuojamos kaip altruizmo formos³⁰.

Vis dėlto galima išskirti ir svarbesnes dorovines savybes, kurias suponuoja altruizmas. Pasak V. Žemaičio (1998), altruizmas suponuoja šias dorovines savybes:

- meilę;
- gailestingumą;
- užuojautą;
- siekimą padėti;
- gebėjimą save apriboti³¹.

H. Erne-Chateau (2003) požiūriu, altruizmą sudaro:

- tolerancija;
- kantrybė;
- paslaugumas;
- atlaidumas;

· artimo meilė (išversta S. L.)³².

Akcentuotina, kad (artimo) meilę savo teorijose implikavo abu mokslininkai.

Vadinasi, tiek jos, tiek kitų altruizmo suponuojamų savybių stiprinimas gali lemti altruistiško žmogaus tapsmą.

Taigi šie altruizmo požymiai leistų manyti, kad asmens veikla yra altruistiška, ir skatinti tokiu elgesiu grįsti ugdymo santykius.

Tačiau svarbiausiu altruizmo nuostatos ugdymo veiksmu laikyta empatija, kuri neretai traktuota kaip altruizmo pagrindas³³.

Teorinis tyrimas atskleidė, kad altruistiškumas yra aktuali ir ugdytina dorovinė asmens savybė, todėl empiriniu tyrimu buvo tikslinga tirti, koks jaunuolių santykis su altruizmo vertybe ir kurie veiksniai daro didesnę įtaką jų altruistiškumui.

2. Jaunimo pozicija altruistiškumo ugdymo veiksmų atžvilgiu

Altruistiškumą ugdantys veiksniai išskirti, remiantis V. Aramavičiūtės suformuluota dorovinės pozicijos koncepcija. Dorovinė pozicija yra žinių apie dorovines vertybes, dorovinių požiūrių ir su jais susijusių išgyvenimų, siekių realizuoti dorovines vertybes ir konkrečių veiksmų sąveika. Tačiau ši dorovinė pozicija, veikiami įvairių vidinių ir išorinių veiksnių, nuolat kinta: žmogus atranda naujas vertybes, naujus ankstesnių savo vertybių aspektus, vienas vertybes keičia kitomis³⁴.

Todėl apsispręsta tirti, kaip jaunuoliai suvokia altruizmo esmę ir prasmę, kaip išgyvena nesavanaudiškumą, ar puoselėja altruistiškas aspiracijas, kas skatina altruistišką jų veiklą.

Tyrime dalyvavo 400 Klaipėdos miesto vyresniųjų moksleivių (70 proc. merginių ir 30 proc. vaikinių), kurie atsakė į pagal Likerto skalę sudarytos anketos klausimus apie jų dorovinę poziciją altruizmo atžvilgiu.

Empirinio tyrimo hipotezė: nors „altruiz-

mo“ sąvoka daugeliui jaunuolių nesuprantama, tačiau jie:

- yra pakankamai geranoriški;
- nelinkę pritarti utilitaristiškai aiškinamam altruizmui;
- nestokoja emocinių altruistiškumo išgyvenimų;
- turi aukštų altruistiškų aspiracijų;
- aukštai vertina altruistišką savo veiklą.

Nors tai kiekybinio-neeksperimentinio tyrimo tipas, tačiau interpretuojant tyrimo duomenis remtasi ir J. H. Knollio (2003) pastaba, jog nors tapo įprasta, atliekant su jaunimu susijusius tyrimus, teigti, kad daugumos jaunuolių mentalitetas vis labiau egoistiškas ar kriminalinis, vis dėlto įvairūs, neretai paviršutiniški, kiekybiniai tyrimai neatspindi gilesnių ir ne iš karto pastebimų veiksmų, kuriuos būtų galima ištirti kokybiniais³⁵.

Vadinasi, nuo tyrimo rezultatų interpretavimo ir vertinimo mokslinio bei praktinio brandumo tiesiogiai priklauso pedagoginis sprendimas jaunuolių altruistiškumo ugdymo klausimu.

Svarbiausia metodologinė empirinio tyrimo nuostata. Nors mokykla yra tokia, kokia yra visuomenė, tačiau, kita vertus, ir visuomenė yra tokia, kokia yra mokykla. Todėl, kad ir kokios būtų gyvenimo sąlygos, mokykla turi būti pajėgi, remdamasi mokytojo idealistiniu pasauliumu, vykdyti auklėjamąją savo misiją – ugdyti altruistą, t. y. padėti moksleiviui plėtoti socialios jo prigimties galias.

Anketinės apklausos duomenys apdorojami, naudojant kompiuterinį statistinių duomenų apdorojimo paketą (*SPSS 10.0 / Windows*). Respondentų patvirtinti altruistiškumo ugdymo veiksniai pateikti lentelėje.

2.1. Altruizmo esmės supratimas

Tyrimas atskleidė, kad apie pusę respondentų teisingai supranta altruizmo esmę. 55

proc. merginų ir 46 proc. vaikų altruizmą vertina, kaip *gyvenimą ne tik dėl savęs*.

Altruizmą, kaip *gyvenimą tik dėl kitų*, supranta tik 1 proc. merginų ir 3 proc. vaikų. Kiti nežinojo, kaip altruizmą apibūdinti.

Todėl būtų tikslinga kelti klausimą, kodėl beveik pusė apklaustų vyresniųjų moksleivių nežino altruizmo sąvokos. Pažymėtina, kad dorinio ugdymo (etikos ir tikybos) vadovėliuose šios sąvokos nepavyko aptikti.

Tyrimu taip pat nustatyta, kad tik 15 proc. merginų ir 10 proc. vaikų teigė, jog mokytojai jiems kalba apie altruizmą ir jo vertę.

Nuo teisingos altruizmo sąvokos sampratos tiesiogiai priklauso altruistiška žmogaus veikla, todėl, kaip tyrimas parodė, mokykloje vertėtų daugiau kalbėti apie altruizmą, ypač per dorinio ugdymo pamokas.

2.2. Altruizmo prasmės suvokimas

Utilitaristinį altruizmą („*padedu tik tiems, kurie padeda man*“) pozityviai įvertino tik 11 proc. merginų ir 15 proc. vaikų. Negatyviai – 53 proc. merginų ir 35 proc. vaikų. Kiti negalėjo atsakyti. Vadinasi, daugiau moksleivių atskleidė priešišką savo požiūrį į utilitaristiškai aiškinamą altruizmą.

Pagalbą žmogui kaip vieną iš siekiamų savo gyvenimo idealų suvokia tik 5 proc. merginų ir 2 proc. vaikų. 38 proc. merginų ir net 60 proc. vaikų altruizmo, kaip siektino idealo, neišsivaizduoja. Vadinasi, daugumos anketinėje apklausoje dalyvavusių jaunuolių idealai nesusiję su altruizmu.

Kita vertus, 82 proc. merginų ir 69 proc. vaikų susimąsto, kad būtų gerai, jei žmonės labiau padėtų vieni kitiems.

Taigi apskritai moksleiviai norėtų, kad visuomenėje būtų kuo daugiau socialių žmonių, tačiau patys nėra itin linkę asmeniškai prie to prisidėti.

Eil. nr.	STRAIPSNIO POSKYRIAI	ALTRUISTIŠKUMO VEIKSNIAI	UGDYMO VEIKSNIŲ	PATVIRTINIMAS Moksleiviai (%)
			Merginos	Vaikinai
1.	2.1.	Altruizmo kaip nuosaikiojo supratimas	55	46
2.		Altruizmo kaip kraštutinio supratimas	1	3
3.		Mokytojų kalbėjimas apie altruizmą	15	10
4.	2.2.	Pritarimas utilitaristiniam altruizmui	11	15
5.		Altruizmo kaip siekiamo idealo suvokimas	5	2
6.		Susimąstymas, kad būtų gerai, jei žmonės labiau padėtų vieni kitiems	82	69
7.	2.3.	Džiaugsmas, jaučiantis reikalingam(-ai)	91	80
8.		Tėvų rūpestingumas	75	62
9.		Teigiami išgyvenimai, sukelti brolių ar seserų pagalbos	66	59
10.		Teigiami išgyvenimai, sukelti pagalbos broliams ar seserims	39	32
11.		Džiaugsmas dėl rūpestingų mokytojų	37	27
12.		Teigiami išgyvenimai, dalyvaujant pagalbos akcijose	55	16
13.		Savanoriška veikla	30	13
14.		Nesavanaudiškumo išgyvenimai, stebint televizijos laidas ar kino filmus	28	18
15.		Geranoriškas domėjimasis, ar kitiems reikia pagalbos	65	60
16.		2.4.	Pastangos padėti kitiems	92
17.	Noras būti naudingai(-am) kitiems		92	72
18.	2.5.	Tėvai kaip mokytojai	36	32
19.		Tėvai kaip nesavanaudiškumo pavyzdys	56	42
20.		Mokytojai	25	18
21.		Mokytojai kaip nesavanaudiškumo pavyzdys	50	45
22.		Bažnyčia	60	45
23.	2.6.	Laiko aukojimas kitiems	86	80
24.		Rūpinimasis silpnaisiais (vaikais, ligoniais, seneliais ir kt.)	70	52
25.		Savanoriška kitų globa	71	52
Iš viso:			1293	1023
Lyčių pasiskirstymas visų teigiamų atsakymų atžvilgiu				
Bendras procentinis skirtumas			270 (20,88%)	

2.3. Emociniai moksleivių altruistiškumo išgyvenimai

91 proc. merginų ir 80 proc. vaikų teigė, jog džiaugiasi, kai jaučiasi kam nors reikalingi. Tokie dideli procentai rodo, kad moksleiviams altruistiškumo išgyvenimai nesvetimi.

Tėvų rūpestingumu patenkinti 75 proc. merginų ir 62 proc. vaikų.

Brolių ar seserų pagalba teigiamų išgyvenimų sukėlė 66 proc. merginų ir 59 proc. vaikų.

39 proc. merginų ir 32 proc. vaikų būdingi pagalbos savo broliams ar seserims išgyvenimai. Vadinasi, jaunuoliai yra labiau linkę priimti pagalbą nei ją teikti kitiems.

Rūpestingais mokytojais džiaugiasi 37 proc. merginų ir 27 proc. vaikų. 40 proc. merginų ir 39 proc. vaikų nežinojo, ką atsakyti. 23 proc. merginų ir 34 proc. vaikų neigė patyrę mokytojų rūpestingumą.

Net 55 proc. merginų ir tik 16 proc. vaikų teigė, jog dalyvavo pagalbos akcijoje ir dėl to patyrė džiaugsmą.

Savanoriškoje veikloje dalyvavo 30 proc. merginų ir tik 13 proc. vaikų. Likusieji nedalyvavo. Taigi visuomeninėje veikloje dalyvauja mažai jaunimo.

Stebėdami televizijos laidas ir kino filmus nesavanaudiškumo išgyvenimų patyrė tik 28 proc. merginų ir 18 proc. vaikų. Tai rodo, kad televizija tik iš dalies atlieka žmogaus socialumo skatinimo funkciją.

Nepaisant to, tyrimai atskleidė, kad apskritai moksleiviai nestokoja emocinių altruistiškumo išgyvenimų.

2.4. Altruistiškos jaunuolių aspiracijos

Nustatyta, kad net 65 proc. merginų ir 60 proc. vaikų geranoriškai domisi, ar kitiems reikia jų pagalbos.

Padėti stengiasi net 92 proc. merginų ir 73 proc. vaikų.

Būti naudingos (-i) norėtų 92 proc. merginų ir 72 proc. vaikų.

Toks aukštas altruistiškų savo aspiracijų vertinimas atskleidė jaunuolių geranoriškumą, nors, kita vertus, taip pat paraiškėjo, kad egzogeniniai veiksniai darė mažesnę įtaką jų altruizmui.

2.5. Altruistiškos moksleivių veiklos skatinimas

Tik 36 proc. merginų ir 32 proc. vaikų teigė, jog tėvai juos mokė padėti kitiems. 13 proc. merginų ir tik 22 proc. vaikų tai neigė. Likusieji nežinojo, ką atsakyti. Žinoma, tokius tyrimo rezultatus galbūt iš dalies nulėmė ekonominė šiuolaikinės Lietuvos situacija – pirmiausia nedarbas. Tačiau taip pat ir darbas, ypač toks, kuris neleidžia tėvams nuolat bendrauti su savo vaikais.

Kita vertus, net 56 proc. merginų ir 42 proc. vaikų savo tėvus laikė nesavanaudiškumo pavyzdžiais. Vadinasi, nepaisant tiesioginės mokomosios tėvų įtakos stokos, nustatyta, kad beveik pusė visų respondentų išvelgė savo tėvų altruistiškumą. Taigi jaunuoliai altruizmo mokosi imdami iš jų pavyzdį.

Be to, tik 25 proc. merginų ir 18 proc. vaikų patvirtino, jog mokytojai juos skatina padėti vieni kitiems, o į klausimą, ar patys mokytojai jiems yra nesavanaudiškumo pavyzdys, neigiamai atsakė net 50 proc. merginų ir 55 proc. vaikų. Tai taip pat atskleidžia tam tikrą moksleivių ir mokytojų savitarpio santykių problematiką.

Altruistišką moksleivių veiklą skatinančią Bažnyčios įtaką teigiamai įvertino net 60 proc. merginų ir 45 proc. vaikų. Tai teikia vilčių, nes bažnyčią lankantys jaunuoliai turi galimybę mokytis altruizmo.

Panašius altruistiškos moksleivių veiklos skatinimo rodiklius 2004 m. yra paskelbęs ir B. Gromas Vokietijoje.

2.6. Altruistiška moksleivių veikla

Ištirta, kad savo laiką kitiems aukoja net 86 proc. merginų ir 80 proc. vaikų. Lyginant su kitais tų pačių respondentų atsakymais, būtų galima įtarti falsifikaciją, tačiau galbūt ir pats anketos pildymas juos paskatino būti altruistiškais.

70 proc. merginų ir 52 proc. vaikų teigė, kad rūpinosi silpnaisiais (vaikais, ligoniais, seneliais ir kt.). Šie rodikliai galbūt atskleidžia ir tai, kad moksleiviai suvokia, jog pagalba silpniesiems yra kažkas kilnus ar garbingas.

71 proc. merginų ir 52 proc. vaikų patvirtino, kad kitus globojo visiškai neraginanami, savanoriškai. Tai taip pat daug vilčių teikiantys rodikliai.

Vadinasi, tyrimo hipotezė pasitvirtino. „Altruizmo“ sąvoka beveik pusei apklaustų jaunuolių buvo nesuprantama, tačiau jie yra pakankamai geranoriški, nepritaria utilitaristiniam altruizmui, nestokoja emocinių altruistiškumo išgyvenimų, turi aukštą altruistišką aspiraciją, aukštai vertina altruistišką savo veiklą.

Išvados

1. Istoriniu požiūriu, altruizmas, kaip socialios asmenybės tapimo tyrimų objektas, daugiausia aptinkamas religijose, įvairių kryptų filosofijoje, etologijoje.

2. Pastebėta tendencija, kad vis labiau įsigalint empiriniams tyrimams tolstama nuo archainio-dvasinio, grynai filosofiskai-religiškai aiškinamo, altruizmo fenomeno pobūdžio.

3. Šiuolaikiniai autoriai altruizmą laiko pagrindiniu dorovės principu, pirmiausia

suponuojančiu artimo meilę. Svarbiausiu altruizmo nuostatos ugdymo veiksmu laikyta empatija.

4. Empirinis tyrimas atskleidė, kad beveik pusė apklaustų vyresniųjų moksleivių nežinojo „altruizmo“ sąvokos. Kadangi nuo teisingos altruizmo sąvokos sampratos tiesiogiai priklauso altruistiška žmogaus veikla, tai, kaip tyrimas parodė, vertėtų mokykloje daugiau kalbėti apie altruizmą, ypač per dorinio ugdymo pamokas.

5. Nors vyresnieji moksleiviai ir norėtų, kad visuomenėje būtų daugiau socialių žmonių, tačiau patys asmeniškai nėra itin linkę prie to prisidėti. Vadinasi, remiantis tokiu jaunuolių noru vertėtų sudaryti palankias sąlygas ugdyti jų altruistiškumą.

6. Tyrimai atskleidė, kad apskritai vyresnieji moksleiviai nestokoja emocinių altruistiškumo išgyvenimų, ypač kai jaučiasi kam nors reikalingi. Aukštas altruistiškų savo aspiracijų vertinimas parodė jaunuolių geranoriškumą. Altruistišką jų veiklą labiausiai skatino tėvų nesavanaudiškumo pavyzdys ir Bažnyčia. Respondentai aukštai vertino ir altruistišką savo veiklą.

7. Empirinio tyrimo rezultatai atskleidė, kad daugelis teiginių rodo, jog vyrauja kiek aukštesnis merginų atsakymų variantų lygmuo.

8. Minėti emociniai vyresniųjų moksleivių altruistiškumo išgyvenimai, aukštos altruistiškos aspiracijos, tėvų nesavanaudiškumo pavyzdžio įtaka ir aukšti jų pačių altruistiškos veiklos vertinimai rodo, kad jaunuoliai yra pozityviai nusiteikę altruizmo atžvilgiu. Todėl reikėtų juos tik nukreipti į sistemingesnę nesavanaudišką veiklą kaip jų altruistiškumą lemiantį veiksnį.

NUORODOS

- ¹ *Bitinas Br.* Ugdymo filosofija. Vilnius. 2000.
- ² UNESCO (2002), Europos Sąjungos programa „Jaunimas“ (2003), Jono Pauliaus II apaštališkieji laiškai (1994, 2000, 2001), Lietuvos valstybinė jaunimo politikos koncepcija (1996), Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos bendrosios programos ir bendrojo išsilavinimo standartai (2002), Švietimo gairės (2002).
- ³ Kalenda Č. (1996), *McLaughlinas T. H.* (1997), *Žemaitis V.* (1998), *Kasparavičienė V.* (1999).
- ⁴ *Trimakas K. A.* (1998), *Pikūnas J., Palujanskienė A.* (2000), *Paškus A.* (1995, 2002).
- ⁵ *Maniukaitė G.* (1994), *Jovaiša L.* (1995), *Aramavičiūtė V.* (1997a, 1998, 1998a, 2002), *Martišauskienė E.* (2000, 2002), *Bitinas Br.* (2002), *Tijūnėlienė O.* (2001, 2003) ir kt.
- ⁶ *Karsavinas L.*, 1991; *Paškus A.*, 1993; *Girnius J.*, 1994; *Guardinis R.*, 1994; *Berdiajevas N.*, 1995; *Jovaiša L.*, 1998; *Tijūnėlienė O.*, 2000; *Schwanitzas D.*, 2001; *Delanty G.*, 2002 ir kt.
- ⁷ *Peschke K. H.* Krikščioniškoji etika. T. I. Vilnius. 1997.
- ⁸ *Pukelis K.* 1998; *Tijūnėlienė O.* 2000.
- ⁹ Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija // Europos ateities konvento dokumentai. Vilnius. 2003.
- ¹⁰ *Pikūnas J., Palujanskienė A.* Asmenybės vystymasis. Kelias į savęs atradimą. Kaunas. 2000.
- ¹¹ Visų tokio pobūdžio nuorodų pilnas aprašymas pateikiamas literatūros ir šaltinių sąrašė.
- ¹² *Bitinas Br.* Ugdymo filosofija. Vilnius. 2000.
- ¹³ *Aster E.* Filosofijos istorija. Vilnius. 1995. P. 248.
- ¹⁴ Filosofijos atlasas, 1998; Katalikų enciklopedija (*The Catholic Encyclopedia*). 2003.
- ¹⁵ (*Kalenda Č.*, 1996, p. 3; *Žemaitis V.*, 1998)
- ¹⁶ *Aster E.* Filosofijos istorija. Vilnius. 1995. P. 51–52.
- ¹⁷ *Anzenbacher A.* Etikos įvadas. Vilnius. 1995. P. 137.
- ¹⁸ Idėjų žodynas. Vilnius. 2001.
- ¹⁹ Šventasis Raštas. Senasis Testamentas. Penkiaknygė. Putnam. 1993.
- ²⁰ Filosofijos atlasas. Vilnius. 1998. P. 51–71.
- ²¹ *Rubšys A.* Islamas: religija, kultūra, valstybė. Vilnius. 2002. P. 56.
- ²² New Catholic Encyclopedia. Washington. 1967. Volume I.
- ²³ D. Hume ir A. Smith *simpatijos* sąvoką vartoja ne šiuolaikine, bet veikiau etimologine prasme. Žodis *simpatija* klasikinėje graikų kalboje reiškia beveik tą patį, kaip ir E. B. Titchenerio (1867–1927) į psichologiją įvestas žodis *empatija*. *Simpatija* (gr. συμπαθεια) yra sudurtinis žodis, sudarytas iš priešdėlio *συμ* (*drauge*) ir *παθεια* (šiuo atveju *kančia*). Lietuviškai tai būtų *kentėjimas drauge*. Tačiau galbūt dėl kitų kalbų įtakos (pvz., vokiečiai *simpatiją* išsivertė pažodžiui – *Mit-Leid* (*Mitleid*), tai reiškia *atjautą, užuojautą* (išversta autoriaus – S. L.) (Religija istorijoje ir nūdienoje (*Die Religion in Geschichte und Gegenwart*), 1962; H. E. Lückas, 1977)), *simpatija* vartota XX a. įvesto *empatijos* termino prasme.
- ²⁴ Filosofijos atlasas. Vilnius. 1998. P. 85–161.
- ²⁵ New Catholic Encyclopedia. Washington. 1967. Volume I.
- ²⁶ *Nietzsche Fr.* Linksmašis mokslas. Vilnius. 1995. P. 244.
- ²⁷ Filosofijos atlasas. Vilnius. 1998. P. 191–199.
- ²⁸ *Anzenbacher A.* Filosofijos įvadas. Vilnius. 1992. P. 56–324.
- ²⁹ *Anzenbacher A.* Etikos įvadas. Vilnius. 1995. P. 202–205.
- ³⁰ *Kalenda Č.* 1996; *V. Hēslė (Hösle).* 1997.
- ³¹ *Žemaitis V.* 1998.
- ³² *Erne-Chateau H.* 2003.
- ³³ *Kasparavičienė V.* 1999; *Erne-Chateau H.* 2003 ir kt.
- ³⁴ *Aramavičiūtė V.* Dorovinis auklėjimas: tyrimų kryptis, prasmė, aktualumas // Lietuvos edukologija. Vilnius. 1997. P. 206–210.
- ³⁵ *Knoll J. H.* Sozialethische Desorientierung und aktuelle Trends in der Jugendpublizistik. Bochum. 2003.

LITERATŪRA IR ŠALTINIAI

1. Anzenbacher A. Filosofijos įvadas. Vilnius. 1992.
2. Anzenbacher A. Etikos įvadas. Vilnius. 1995.
3. Aramavičiūtė V. Dorovinis auklėjimas: tyrimų kryptis, prasmė, aktualumas // Lietuvos edukologija. Vilnius. 1997. P. 206–210.
4. Aramavičiūtė V. Dorovinis auklėjimas mokykloje // Katalikiškos mokyklos bendruomenės kūrimas. Mokytojo kataliko pilietinė pozicija. Kaunas. 1997. P. 72–80.
5. Aramavičiūtė V. Ugdymo samprata. Vilnius. 1998.
6. Aramavičiūtė V. Aukštesniųjų klasių moksleivių dvasingumo raidos aspektai // *Acta paedagogica Vilnensia*. Vilnius. 1998a. Nr. 5. P. 93–105.
7. Aramavičiūtė V., Martišauskienė E. Dvasinio ugdymo Lietuvoje prasmė ir kryptis // *Pedagogika*. Vilnius. 2002. Nr. 60. P. 5–10.
8. Aramavičiūtė V. Dvasingumo ugdymas – prioritetinė šių laikų ugdymo kryptis // LKMA Suvažiavimo darbai XVIII. LKMA Metraščio priedas. Vilnius. 2003. D. I. P. 345–355.
9. Aster E. Filosofijos istorija. Vilnius. 1995.
10. Berdiajev N. Kūrybos prasmė // *Kultūra ir religija*. Vilnius. 1995. P. 267–291.
11. Bitinas Br. Ugdymo filosofija. Vilnius. 2000.
12. Bitinas Br. Pedagoginės diagnostikos pagrindai. Vilnius. 2002.
13. Contributing to peace and human development in an era of globalization through education, the sciences, culture and communication. Paris. 2002.
14. Delanty G. Europos išradimas: idėja, tapatumas, realybė. Vilnius. 2002.
15. Die Religion in Geschichte und Gegenwart. Tübingen. 1962. Sechster Band.
16. Erne-Chateau H. Altruismus ist eine Pflicht für jeden Freimaurer. Lausanne. 2003.
17. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija // Europos ateities konvento dokumentai. Vilnius. 2003. Nr. 1.
18. Europos Sąjungos programa „Jaunimas“, 2003 // www.tdd.lt/vjrt. 2003 02 12.
19. Filosofijos atlasas. Vilnius. 1998.
20. Girnius J. Raštai. Vilnius. 1994. T. II.
21. Grom. B. Entwicklungsaufgaben im Jugendalter. Herausforderungen und Chancen religiösen Erziehung, 2004 // www.schulstiftung-freiburg.de. 2003 04 07.
22. Guardini R. Išganytojai: mitai, apreiškimai, politika. Vilnius. 1994.
23. Höfle V. Moral und Politik. Grundlagen einer Politischen Ethik für das 21. Jahrhundert. München. 1997.
24. Idėjų žodynas. Vilnius. 2001.
25. Jonas Paulius II. Posinodinis apaštališkasis paraginimas „Christifideles laici“. Vilnius. 1994.
26. Jonas Paulius II. Laiškai jaunimui. Vilnius. 2000.
27. Jonas Paulius II. Apaštališkasis laiškas „Novo millennio ineunte“. Kaunas. 2001.
28. Jovaiša L. Hodegetika. Vilnius. 1995.
29. Jovaiša L. Apie mūsų būtį. Jaunimui. Vilnius. 1998.
30. Kalenda Č. Altruizmas. Vilnius. 1996.
31. Karsavinas L. Europos kultūros istorija. Vilnius. 1991. T. I.
32. Kasparavičienė V. Miestiečių altruizmo nuostatos // *Filosofija, sociologija*. Vilnius. 1999. Nr. 3. P. 15–24.
33. Knoll J. H. Sozialethische Desorientierung und aktuelle Trends in der Jugendpublizistik. Bochum. 2003.
34. Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos bendrosios programos ir bendrojo išsilavinimo standartai. XI–XII klasės. Dorinis ugdymas. Vilnius. 2002.
35. Lietuvos švietimo plėtotės strateginės nuostatos. Gairės. 2003–2012 metai. Projektas. Vilnius. 2002.
36. Lück H. E. Zur Geschichte der Erforschung prosozialen Verhaltens // *Mitleid, Vertrauen, Verantwortung*. Stuttgart. 1977. S. 10–23.
37. Maniukaitė G. Vilniaus abiturientų vertybinės orientacijos ir kai kurie vidiniai jų formavimo aspektai // *Kelias*. Vilnius. 1994. D. II. P. 17–27.
38. Martišauskienė E. Vyresniųjų paauglių dorinis tapsmas: prielaidos, ypatumai, ugdymo linkmės // *Pedagogika*. Vilnius. 2000. Nr. 40. P. 34–41.
39. McLaughlin T. H. Šiuolaikinė ugdymo filosofija. Kaunas. 1997.
40. New Catholic Encyclopedia. Washington. 1967. Volume II.
41. Nietzsche Fr. Linksmasis mokslas. Vilnius. 1995.
42. Paškus A. Dievai, dvasios ir žmonės „Naujajame amžiuje“. Kaunas. 1993.
43. Paškus A. Žmogaus meilės. Vilnius. 1995.
44. Paškus A. Žvilgsnis į pasaulėžiūrinę aplinką, šventovę, save. Kaunas. 2002.
45. Penkiaknygė. Šventasis Raštas. Senasis Testamentas. Putnam. 1993.
46. Peschke K. H. Krikščioniškoji etika. Vilnius. 1997. T. I.
47. Pikūnas J., Palujanskienė A. Asmenybės vystymasis. Kelias į savęs atradimą. Kaunas. 2000.

48. *Pukelis K.* Mokytojų rengimas ir filosofinės studijos. Kaunas. 1998.
49. *Rubšys A.* Islamas: religija, kultūra, valstybė. Vilnius. 2002.
50. *Schwanitz D.* Ką turi žinoti kiekvienas išsilavinęs žmogus. Vilnius. 2001.
51. *The Catholic Encyclopedia.* New York. 2003. Volume I.
52. *Tijūnėlienė O.* Mokytojo autoriteto samprata Lietuvoje (1918–1940). Klaipėda. 2000.
53. *Tijūnėlienė O., Abrutytė A.* Moters misija – skleisti iš Dievo kylančią meilę // *Moteris ir tradicijos* 2001. Klaipėda. 2001. P. 47–49.
54. *Tijūnėlienė O.* Būsimų mokytojų tautinės savimonės ir europinio identiteto ugdymosi problema švietimo kaitos kontekste // *Tautinis ir religinis ugdymas bendrojo lavinimo mokykloje.* Šiauliai. 2003. P. 88–99.
55. *Trimakas K. A.* Tikint bręsti. Kaunas. 1998. T. II.
56. *Žemaitis V.* Bendravimo etika: žodynėlis. Vilnius. 1998.

Spausdinti rekomendavo:
Kun. prof. dr. K. Trimakas,
Doc. dr. A. Zulumskytė

Gauta: 2004 09 21
Parengta spaudai: 2004 11 25

Saulius LILEIKIS

ALTRUISMUS UND DIE FAKTOREN DER ALTRUISMUSERZIEHUNG JUGENDLICHER

Z u s a m m e n f a s s u n g

Im Artikel wird die Quelle der Theorien des Altruismus und ihre Entwicklung und die Position Jugendlicher im Aspekt der Erziehungsfaktoren ihres Altruismus, untersucht. Die Position Jugendlicher wurde auf Grund einer sittlichen Position, die besteht aus dem Zusammenhang unter dem Verständnis der sittlichen Werte und sittlichen Anschauungen in Beziehung der Erlebnisse, der Aspirationen die sittlichen Werte zu verwirklichen, und der konkreten Tat, untersucht.

Im Aspekt der Geschichte findet man Altruismus als Objekt der Entwicklungsforschung sozialer Persönlichkeit, am meisten in Religionen, in der Philosophie verschiedener Richtungen und in der Ethologie.

Es wird eine Tendenz bemerkt, dass je mehr die empiristische Forschungen dominierten, desto mehr vergisst man die archaische-geistige, rein philosophisch-religiöse Form des Altruismusphänomens.

Die gegenwärtigen Wissenschaftler halten den Altruismus als ein gründliches Prinzip der Moral. Das Prinzip besteht vor allem aus Nächstenliebe. Als einen wichtigsten Faktor der Altruismuserziehung wird die Empathie gehalten.

Die empiristische Forschung hat fast eine Halbe der Schüler gezeigt, die wussten den „Altruismus“ Begriff gar nicht. Weil die altruistische Tat des Menschen direkt ab richtigem Ver-

ständnis des Altruismusbegriffes gehört, dann, wie hat die Forschung gezeigt, brauchte man mehr in der Schule vom Altruismus zu sprechen, besonders in den Stunden der sittlichen Erziehung.

Obwohl die Schüler möchten, dass in der Gesellschaft mehr prosoziale Personen wäre, doch sie selber wollen nicht so stark darin teil nehmen. Also auf Grund solcher Wille Jugendlicher, brauchte man die adäquaten Bedingungen für die Erziehung ihrer Altruismus zu schaffen.

Die Forschung hat gezeigt, dass überhaupt die Schüler die emotionellen Erlebnisse genug haben, besonders dann, wenn sie sich nützlich für die anderen fühlen. Eine hohe Bewertung ihrer altruistischer Aspirationen hat gezeigt, dass die Jugendliche eine gute Wille haben. Ihre altruistische Tat spornten mehr das altruistische Vorbild ihrer Eltern und die Kirche, an. Hoch bewerteten die Respondenten auch ihre altruistische Tat.

Die Ergebnisse der Forschung hat gezeigt, dass das Antwortenniveau der Mädchen höher als der Jungen ist.

All das zeigt, dass überhaupt die Jugendliche im Aspekt des Altruismus gut gelaunt sind. Deswegen brauchte man ihnen nur zu helfen, eine systematischere Richtung zu finden, in der könnten sie ihre altruistische Tat verwirklichen und so ihren Altruismus verstärken.

PAGRINDINIAI ŽODŽIAI: altruizmas, jaunuolių altruistiškumas, ugdymas, veiksniai.

KEY WORDS: Altruism, altruism of youth, education, factors.

Saulius LILEIKIS – Klaipėdos universiteto Edukologijos krypties doktorantas, Lietuvos jūreivystės kolegijos dėstytojas. Adresas: Vyturio g. 7–14, Klaipėda LT-95188. Tel.: 8 6520 8106. El. paštas: saulil@centras.lt

Saulius LILEIKIS – graduate student of Educology at Klaipeda University, teacher at the Maritime College of Lithuania. Address: Vyturio g. 7–14 Klaipeda LT-95188. Phone: 8 652 0 8106 (private). E-mail: saulil@centras.lt